

и његову концепцију егзегезе, а ту се мисли на његово коришћење алегорије. Одлично су обрађени Св. Василије Велики и Св. Григорије Ниски.

Међутим, својеврсна мана књиге је то што писац није посветио више простора питању настанка биљног и животињског света, којем је дао мало пажње (стр. 2-3 и 13-14) док је рецепцију ове приче у светоотачкој мисли обрадио код Св. Василија Великог (стр. 133-136) и Св. Григорија Ниског (стр. 154-156). Тај детаљ је веома битан, јер би се кроз опширнији историјат настанка текста и тумачења одагнала

сумња у вези са некаквим недостатком ондашњег степена научног знања код писаца и тумача. Оно што је одлично обрађено је стварање људи и настанак приче о паду, са чиме је писац постигао одређени циљ ове књиге. Читаоцу књига може да пружи помоћ приликом питања која ће му се јављати када чује образложење о настанку живота од Цркве са једне стране и модерне науке са друге стране. Сама књига представља вредан труд у излагању стварања човека и његовог места у космосу.

Славиша Костић

Paul Meyendorff: *The Anointing of the Sick*

St Vladimir's Seminary Press, The Orthodox Liturgy Series, 2009.

186 стр. ; 22 cm

ISBN: 978-0881411874

У свету модерног богословља веома је популаран правац тумачења Светих тајни. Тај правац у модерном богословљу је кренуо од шездесетих година двадесетог века, када се кренуло за светоотачким смерницама при тумачењу Евхаристије, самог богослужења па и осталих Св. тајни. Код римокатолика су носиоци овога покрета били Анри де Либак, Жан Данијелу, Луј Бује, Јозеф Јунгман..., а код православних Георгије Флоровски, Александар Шмеман, Џон Мајендорф, митрополит Јован Зизиулас, Јован Фундулис... Појавила су се капитална дела ових аутора: *За живић светиа, Лишурјичке недоумице, Евхаристија, Лишурјичка њобожност, Библија и Лишурјича, Водом и духом* – само су неки

од наслова који су означили повратак ка оригиналном светотајинском богословљу.

Једна Света тајна је некако остала по страни, њом се академска теологија није толико бавила, углавном се указивало на њено погрешно тумачење од стране римокатоличког богословља – премда је и сама Римокатоличка Црква на Другом ватиканском концилу променила курс свог тумачења. Ради се о Св. тајни Јелеосвећења, која је од посебне важности за хришћанина који се налази у стању у коме више зависи од других – болести; када осећа подвојеност од себе, других људи и саме Цркве. Знаменити литургичар Пол Мајендорф решио је да обради ову Свету тајну и да напише студију која се

бави не само проблематиком ове Свете тајне већ донекле и шкакљивим питањем природе болести и повезаности болести са грехом. Ова студија углавном представља незнатну допуну ауторовог чланка "The Anointing of the Sick: Some Pastoral Consideration," *St. Vladimir's Theological Quarterly* 35 (1995), 245-255 (српски превод: „Света Тајна Јелеосвећења: неке пастирске претпоставке“, *Богословље* 1-2 (2005), 89-100). Поред превода студије Стенлија Харакаса *Здравље и медицина у источно-православној традицији*, Краљево, 2007, то су једине две озбиљне студије које су код нас преведене и које се озбиљно баве не само питањем обреда него и православним гледиштем у вези са питањем здравља и болести као и самим односом медицине са православљем. Ова проблематика данас добија на важности због увођења свештеника у клиничке просторије, затим лекари постају све више заокупљени давањем одговора на савремена питања која диктира развој модерне медицине, стога и теже ка духовној перспективи и изналагању одговора у самој вери.

Мајендорф је ову студију конципирао у четири поглавља: *Исцелујућа димензија Цркве, Крајња историја обреда Јелеосвећења, Како се врши обред?* и *Неке пастирске сујестичје*. У првом поглављу је дата пажња исцелујућој димензији Цркве: Христу као исцелитељу, Крштењу, Евхаристији. У другом поглављу је изложена сама историја обреда, док се у трећем поглављу аутор бавио теологијом обреда Јелеосвећења. У овом поглављу је обрадио однос између болести и греха, потом искуства болести, физичког исцељења али и духовног исцељења које треба да буде исход

Св. тајне Јелеосвећења и које има за циљ да болеснику да растерећење од болести и да га подстакне на измирење са Црквом – или да га што боље припреми за хришћанску кончину живота (стр. 83). Обрађено и холистичко исцељење. У последњем поглављу, аутор се бави пастирским питањима везаним за ову Свету тајну; правилним разумевањем ове Свете тајне, питањем укључења лаика – а ту се мисли на рад са болесницима и при самом обављању ове Свете тајне над болесником (стр. 93-98). Затим се излаже грчка пракса Јелеосвећења на Велику среду (стр. 98-101), те повезаност Јелеосвећења и Исповести (стр. 102-103), Јелеосвећења и Евхаристије (стр. 103-104), а потом питање исправног вршења овог обреда (стр. 105-108). У додатку ове књиге је изложен поредак вршења Св. тајне Јелеосвећења у цркви и у кући (стр. 113-173), као и скраћеног обреда ове Свете тајне у дому или болници услед хитности коју диктира развој болести (стр. 175-184).

Ова књига представља обавезно штиво свештеницима, који би требало да посећују своју болесну паству и врше мисију исцељења тако што ће не само вршити сам обред већ и појаснити природу болести и духовног исцељења верницима, потом лекарима – да би сазнали нешто више о православном поимању болести греха и лечења, што ће свакако побољшати њихово третирање болесника, али и сваком вернику који ће се барем некада у животу упитати о самој природи болести и повезаности болести са грехом. Излагање скраћеног обреда ове Свете тајне је од неопходне важности за пастирско деловање у хитним случајевима, унутар болнице. То ће бити од велике помоћи свештеницима

у самом вршењу ове Свете тајне али и верницима који траже помоћ у свом тешком стању или приликом неког већег лекарског захвата. Верник преко ове Свете тајне треба да добије

насушну наду која ће му повратити веру у бољи живот и ободрити га при његовом сведочењу.

Славиша Костић

Thomas Pott: *Byzantine Liturgical Reform*

SVS Press, The Orthodox Liturgy Series, 2010.

293 стр. ; 22 cm

ISBN: 978-0881413434

Када се помене реч „реформа“, у конзервативним круговима се подразумева нешто што има за циљ рушење устаљеног поретка. Међутим, сам концепт реформе у историји је хришћанског порекла, пошто изражава хришћански поглед на ток историје. Аутор ове књиге која се бави литургијском реформом у Византији је настојао да изложи неколико реформи које су наступиле у Византији и Русији од 9. до 17. века.

Након предговора о Роберта Тафта за енглески превод ове књиге (наслов француског оригинала гласи: *La reforme liturgique byzantine: etude du phenomena de l'evolution non-spontanee de la liturgie byzantine*) као и ауторовог увода, где сазнајемо да ова књига уствари представља докторски рад који је он одбранио на Понтификалном оријенталном институту у Риму под руководством Роберта Тафта, Пот се у првом делу књиге бави проблематиком реформе. Као прво тежи да разјасни сам појам реформе, а затим се осврће на проблематику литургијске реформе. Поред почетних смерница, износи виђење римокатоличких литургијских „реформатора“ и реформаторских сабора: Кипријана Вагађинија, Другог ватиканског кон-

цила, Ангела Хоулинга, Рене Борнера, Мелкитске Православне Цркве, Роберта Тафта, потом православних носиоца реформи: Емилијана Тимијадиса, Енеа Браништеа, Александра Шмемана. У наредним поглављима аутор разматра феномене везане за литургијску реформу, посебно у перспективи литургијског богословља.

Други део ове књиге се бави византијским литургијским парадигмама, и у ту сврху аутор је обрадио студитску литургијску реформу под Св. Теодором Студитом у 9. веку, употпуњавање и комплетирање служби Страсне Седмице, где је обрадио утицај монашког типика као и утицаја који су имали монаси из Јерусалима и нестанак Литургије Пређеосвећених Дарова за Велики Петак. Потом је обрадио настанак и развој проскомидије, као и природу литургијских промена везаних за Петра Могилу и штетног западног утицаја који је преко њега ушао у православне земље, попут Никонове литургијске реформе у 17. веку. У овим поглављима брижљивом историјском анализом је указано зашто је западни утицај добио на важности код Петра Могиле, док је аутор овде у кратким цртама обрадио Никонове реформе.